

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента Дубініної Оксани Володимирівни на дисертацію **Дущенко Ольги Сергіївни «Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Аналіз дисертації та праць, опублікованих за темою дослідження Дущенко О. С. «Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена нагальною потребою закладів загальної середньої освіти у висококомпетентних учителях інформатики у зв'язку з тим, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) пронизують всі сфери людської діяльності. Сьогодні перед сучасною освітою постає досить масштабне завдання: сформувати у учнів такі вміння, які надади б їм змогу вільно орієнтуватися в інформаційних потоках, здійснювати пошук та опрацьовувати дані і відомості, самостійно конструювати раціональні алгоритми в роботі з інформацією, застосовувати ці алгоритми і прийоми у майбутній професійній діяльності.

На виконання Закону України «Про освіту» (редакція 09.08.2019 р.), Закону України «Про концепцію Національної програми інформатизації» (1998 р.) та реалізацію Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. освітня галузь почала активно модернізувати процес

підготовки учнів, впроваджуючи ІКТ в освітній процес Закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Національна доктрина розвитку освіти стала одним з основних документів, що визначив стратегічні напрями реформування та розвитку освітньої галузі України. У розділі ІХ «Інформаційні технології в освіті» зазначається, що «Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних ІКТ, що забезпечують подальше удосконалення освітніх програм, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві».

За словами 10-го міністра освіти і науки України (2016-2019 рр.) Л. Гриневич «Діти мають здобути уміння і компетентності ХХІ століття, які узгоджені країнами Європейського Союзу, і які сьогодні потрібні сучасному українцю. Окрім знання рідної державної мови, двох іноземних мов, інформаційних технологій, вміння критично мислити, аналізувати, працювати в команді, навичок фінансової грамотності, нашим дітям потрібна освіта для життя. І це головна мета нової української школи».

Це зумовлює принципово нові вимоги до вчителя, оскільки від його професійних якостей, рівня його освіти і загальної культури, здатності до творчої діяльності залежить формування соціально активної особистості й створення сприятливих умов для розвитку творчих здібностей учнів. Тільки «сучасний учитель», який уміло використовує новітні засоби навчання, який може самостійно подолати недоліки в освітньому процесі, який є партнером для учня здатний виховати конкурентоздатного випускника Нової школи.

Значний потенціал у вирішенні окреслених проблем належить вчителю, який здатний використовувати новітні засоби навчання, а саме інформаційно-комунікаційні технології.

Саме з таких позицій дисертантка доводить актуальність обраної теми такими факторами: сьогодення характеризується необхідністю володіння інформаційно-комунікаційними технологіями; мережа Інтернет надає можливість урізноманітнити освітній процес; поява нових послуг мережі

Інтернет, взагалі інтернет-технологій, вимагає адаптації вчителів інформатики до їх використання для забезпечення ефективного освітнього процесу.

Низка суперечностей, окреслених Дущенко О. С. у дисертаційному дослідженні, лише акцентує увагу наукової спільноти на актуальності роботи.

Тому заявлене дослідження Дущенко Ольги Сергіївни «Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності» є не тільки актуальним, але й актуально перспективним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім. О. С. Дущенко опрацьовано 272 найменувань джерел, нормативно-правового, наукового і статистичного характеру. Під час її опрацювань дослідниця виявила високий рівень наукової компетентності, ерудиції, довела авторські позиції, належну наукову аргументованість при аналізі нормативно-правової документації, поглядів вітчизняних і зарубіжних учених.

Аналіз дослідницьких матеріалів, викладених у дисертації, авторефераті, статтях за темою дослідження та документах щодо апробації результатів свідчить про методологічну зрілість, високий рівень компетентності дисертантки, досконале володіння методами наукового пошуку і переконливо аргументувала доцільність їх використання в комплексі, і кожного зокрема, на різних етапах поставлених завдань.

Мета дослідження зумовила спрямованість і логіку наукового пошуку, структуру викладу та розгортання інтерпретації його результатів, цьому ж сприяє ґрунтовний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження, наповнюючи роботу творчими здобутками і концептуальними авторськими поясненнями. Такий підхід до виконання роботи є вагомим здобутком, який

значно актуалізує теоретичне і методологічне значення дисертаційного дослідження.

Логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел до кожного розділу та додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Наукова новизна дисертаційної роботи не викликає заперечень, яка полягає теоретичному обґрунтуванні, експериментальній перевірці і впровадженні в освітній процес ЗВО структурно-функційної моделі формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності. Дущенко О. С. визначено сутність феномена «готовність майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності», виявлено структурні компоненти (мотиваційний, змістово-операційний, контрольно-оцінний), критерії (суб'єктивно-особистісний, репродуктивно-творчий, рефлексивний) з відповідними показниками готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності та схарактеризовано рівні готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності (низький,

задовільний, достатній, високий). Безперечно новизною роботи є виявлення й наукове обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності (усвідомлення майбутніми вчителями інформатики важливості й необхідності застосування інтернет-технологій у професійній діяльності на рівні переконань; систематизація змісту навчально-методичного матеріалу з інтернет-технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів інформатики; стимулювання у майбутніх учителів інформатики самонавчання, спрямованого на застосування інтернет-технологій у професійній діяльності).

Слід наголосити на важливості практичного значення роботи, яке полягає в розробленні й апробації діагностувальної й експериментальної методики формування готовності майбутніх учителів інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності; розробленні елективного курсу «Інтернет-технології» щодо застосування інтернет-технологій майбутнім учителем інформатики та його впровадженні в освітній процес ЗВО, систему завдань, веб-квестів тощо, навчально-методичного комплексу «Інтернет-технології».

Отже, текст роботи оформлено відповідно до встановлених вимог, що дає можливість чітко фіксувати новизну підходу авторки до налізу ключових понять дисертаційного дослідження. Дисертаційну роботу вдало структуровано, викладення змісту роботи виконано грамотно і логічно.

Оцінка змісту дисертації. На основі системного аналізу наукової літератури Дущенко О. С. схарактеризовано сутність поняття «інтернет-технології», проаналізовано використання інтернет-технологій в освіті, представлено класифікацію інтернет-технологій, основні напрями застосування інтернет-технологій в освіті, визначено поняття «готовність майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності», «формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності»,

етапи формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності, проаналізовано процес вивчення інтернет-технологій учнями загальноосвітніх навчальних закладів, процес підготовки майбутнього вчителя інформатики щодо вивчення інтернет-технологій у ЗВО України.

Визначено інтернет-технології як сукупність базових послуг Інтернет, хмарних технологій та веб-технологій. Побудовано та схарактеризовано класифікацію освітніх інтернет-технологій: базові технології: WWW, служби віддаленого доступу, служби передання файлів, служби пошуку інформації, комунікаційні служби: служби передання електронних листів: e-mail, телеконференції, списки розсилання; служби обміну новинами та тематичних обговорень (форуми, чати); служби інтерактивного спілкування: IP-телефонія, відеоконференції, Інтернет-пейджери; хмарні технології: інфраструктура як сервіс, платформа як сервіс, програмне забезпечення як сервіс, блог, соціальні мережі, WikiWiki, відеосервіси, геосервіси, сервіси для зберігання мультимедійних ресурсів; веб-технології: HTML, CSS, JavaScript, DHTML, XML, PHP, ASP.

Запропоновано основні напрями застосування інтернет-технологій в освіті: пошуковий напрям передбачає можливість отримання потрібної інформації; комунікаційний напрям – спілкування, обмін досвідом між вчителями, викладачами; серверний напрям – можливість розміщення власних методик викладання в Інтернеті для вільного доступу; навчальний напрям – можливість виконання завдань учнями, студентами, використовуючи мережу Інтернет.

Встановлено, що готовність до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності – це особистісне утворення, що містить особистісні якості, знання, уміння та навички застосування інтернет-технологій для реалізації професійних завдань. Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності – це процес, основу якого становить методика формування знань, умінь,

навичок застосування інтернет-технологій для вирішення професійних завдань і формування особистісних якостей майбутнього фахівця.

Безперечним науковим досягненням дисертаційного дослідження є наукові висновки про взаємопов'язанні етапи формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності.

Безумовним практичним здобутком Дущенко О. С. є розроблена структурно-функційна модель формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій. Виражає інноваційним змістом, новітній погляд дослідниці на зміст і технології навчання майбутніх вчителів інформатики, яке найбільш ґрунтовно розкрито у навчально-методичному комплексі «Інтернет-технології» для навчальної дисципліни вільного вибору студентів «Інтернет-технології». Розроблені дослідницею навчально-методичні матеріали можуть бути використані викладачами ЗВО при розробленні навчальних курсів, методичних рекомендацій, написанні наукових робіт тощо.

Посилює авторську дослідницьку платформу праці й обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності.

У третьому розділі дисертацій експериментально перевірено та впроваджено в освітній процес ЗВО структурно-функційну модель та експериментальну методику формування готовності майбутніх учителів інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності, здійснено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи. Авторкою встановлено, що отримані результати дисертаційного дослідження засвідчили ефективність розробленої структурно-функційної моделі та експериментальної методики формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Одержані дисертанткою наукові результати дослідження

достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках. Загалом можна зазначити, що дисертація є закінченою науковою роботою, в якій отримані нові наукові результати, що мають теоретичну та практичну цінність.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. За результатами дослідження здобувачкою зроблено вагомі висновки дослідження, які опубліковано у 25 наукових публікаціях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у періодичному виданні, яке включено до наукометричних баз, рекомендованих МОН України, 17 – апробаційного характеру (2 – у співавторстві), 2 – додатково відображають результати дослідження (1 – у співавторстві).

Дисертаційну роботу доповнюють змістовні й об'ємні додатки. Широкий спектр апробації результатів дослідження, представлений участю міжнародних та всеукраїнських конференціях. Наведені в дисертаційній роботі теоретичні обґрунтування та експериментальні дослідження виконанні коректно на високому науковому рівні.

Зазначене засвідчує наукову активність професійну зацікавленість дисертантки та сформованість у неї належної наукової культури.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Зміст дисертації та її виклад свідчать про завершене наукове дослідження, в якому розв'язано визначені науково-практичні завдання. Роботу виконано відповідно до встановлених вимог щодо оформлення дисертаційних робіт.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Автореферат за структурою та оформленням відповідає діючим вимогам та в повному обсязі відображає зміст положень дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. На основі здійсненого аналізу проміжних і кінцевих результатів наукового пошуку ми дійшли висновку щодо її високої оцінки, теоретичного і практичного значення, а також перспективності. Разом із тим, видається необхідним зупинитись певних побажаннях щодо роботи, які спонукають до дискусії:

1. Робота вражає ерудицією дисертантки, вагомими творчими здобутками і концептуальним авторськими поясненнями (опрацьовано 272 найменування, із них 13 – іноземною мовою). Проте, поза увагою дослідниці лишилися роботи академіка НАПН України В. П. Андрущенко, зокрема: «Педагогічна конституція Європи як соціальна потреба, можливість і реальність європейського простору освіти» (2012 р.), «Педагогічна конституція Європи» як проект освітньої політики XXI століття яка стала» (2014 р.), «Школа майбутнього» для України і європейського простору» (2017 р.), в яких відображено вектори професійної діяльності вчителя крізь призму «Нової української школи», також при аналізі нормативно-правового забезпечення реформування освіти України поза увагою дослідниці лишилися Розпорядження Кабінету міністрів України, зокрема «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року».

2. На сторінці 56 дисертаційного дослідження зазначено переваги та недоліків застосування інтернет-технологій в освітньому процесі, для більшої інформативності бажано було б представити їх у вигляді таблиці.

3. Не можна не відзначити той факт, що розроблена та теоретично обґрунтована дослідницею структурно-функційну модель формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності відображає взаємозв'язок між метою, завданнями, педагогічними умовами формування готовності, формами, методами, засобами навчання, етапами формування готовності, компонентами, рівнями готовності. Проте, на сторінці 159 дисертації

представленої моделі зазначено діагностично-результативний блок, який включає в себе рівні сформованості готовності та результат. Вважаємо, що для більш ґрунтовного опису структурних складових моделі доцільно було б конкретизувати у текстовому описі зазначеної моделі діагностично-результативний блок, а саме компоненти готовності майбутніх учителів інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності

4. Вважаючи досягненням дослідниці розробки авторського елективного курсу «Інтернет-технології» та навчально-методичного комплексу «Інтернет-технології» для навчальної дисципліни вільного вибору студентів «Інтернет-технології», слід було подати більш ґрунтовний опис і етапи його впровадження щодо виявлення результатів ефективного впливу на формування рівня готовності майбутніх учителів інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності.

5. Описані у додатках приклади діагностичного інструментарію, доцільно було б подати разом із діаграмами, які візуально демонструвала б результати визначення компонентів, критеріїв, показників готовності майбутніх учителів інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності

Означені дискурсивні побажання не знижують наукового значення кінцевих результатів дослідження Дущенко О. С. та не впливають на його високу оцінку.

Результати, основні положення й висновки дисертації свідчать про високу науково-педагогічну ерудицію а потенціал автора. Кваліфікуємо О. С. Дущенко зрілого і перспективного науковця в галузі педагогічних досліджень.

Загальний висновок. Актуальність теми дослідження, аргументованість і вірогідність отриманих результатів, висновків і рекомендацій, високий рівень наукової новизни, теоретичне і практичне

значення, наукова культура узагальнення дослідницьких матеріалів та оформлення рукопису дисертації й автореферату дають підстави стверджувати, що дисертаційна праця «Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до застосування інтернет-технологій у професійній діяльності» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп.9, 11,12 і 13), затвердженого постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 30.12.2015 р. № 1159), її автор – Дущенко Ольга Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методик професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного
управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України

Дубініна О. В.

